

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.4>

Леся КОЛТОК

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Львівська область, 82100

ORCID: 0000-0001-7560-4296

Бібліографічний опис статті: Колток, Л. (2024). Метод проєктів як засіб розвитку дослідницької діяльності молодших школярів. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 20–24, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.4>

МЕТОД ПРОЄКТІВ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті акцентується увага на понятті «проєктна діяльність» з урахуванням сучасних методологічних підходів до організації освітнього процесу у початковій школі та загальних вимог Державного стандарту початкової освіти. Розкрито характеристики методу проєктів у початковій школі, як методу організації педагогічного процесу. Виявлено, що учнівська проєктна діяльність – це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність зі спільною метою, узгодженими методами та способами роботи, спрямована на досягнення результату – створення проєкту. Обґрунтовано, що метод проєктів є одним із способів організації педагогічного процесу і характеризується певними особливостями. Розкрито, що проєкт передбачає сукупність дослідницьких, проблемних і творчих методів, спрямованих на те, щоб діти самостійно досягли наміченого результату, отримали кінцевий продукт і презентували його. Розширено категоріальний апарат загальної педагогіки за рахунок визначення змісту поняття «проєктна діяльність». Доведено, що обов'язковою умовою проєктної діяльності є наявність ідеї розвитку, що включає рефлексію над кінцевим продуктом, над результатами, над етапами проєктування та реалізації проєкту, над розумінням і результатами діяльності. У статті акцентовано увагу на етапах творчого процесу роботи над проєктом. Організація проєкту вимагає ретельної підготовки з боку вчителів. Визначено, що організатори повинні володіти навичками педагогічного проєктування та його складовими (вмілюю організацією освітнього процесу, управлінськими навичками та здатністю до рефлексії). За результатами дослідження ми дійшли висновку: дослідницька проєктна діяльність дуже цікава для дітей молодшого шкільного віку. Це допомагає їм бути успішними не лише на уроках «Я досліджую світ» та інших уроках, а й у житті загалом. Розвиток дослідницької діяльності у учнів процес керований. Потрібно одночасно привчати учнів користуватися новими методами, давати можливість учням частіше висловлюватись.

Ключові слова: проєкт, метод проєктів, проєктна діяльність, творчий проєкт, педагогічна технологія, співпраця, освітній процес, педагогічне проєктування.

Lesia KOLTOK

Ph.D. in Education, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv Region, 82100

ORCID: 0000-0001-7560-4296

To cite this article: Koltok, L. (2024). Metod proiektiv yak zasib rozvytku doslidnytskoi diialnosti molodshykh shkoliariv [The project method as a means of developing the research activity of younger schoolchildren]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 20–24, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.4>

PROJECT METHOD AS A MEANS OF DEVELOPMENT OF RESEARCH ACTIVITY OF YOUNGER SCHOOL STUDENTS

The article focuses on the concept of "project activity" taking into account modern methodological approaches to the organization of the educational process in primary school and the general requirements of the State Standard of Primary Education. The characteristics of the project method in elementary school as a method of organizing the pedagogical process are revealed. It was found that student project activity is a joint educational and cognitive, creative or game activity with a common goal, agreed methods and methods of work, aimed at achieving the result – creating a project. It is substantiated that the project method is one of the methods of organizing the pedagogical process and is characterized by certain features. It was revealed that the project involves a set of research, problem-solving and creative methods, aimed

at the children independently achieving the intended result, getting the final product and presenting it. The categorical apparatus of general pedagogy has been expanded due to the definition of the content of the concept of "project activity". It has been proven that a prerequisite for project activity is the presence of a development idea, which includes reflection on the final product, on the results, on the stages of project design and implementation, on the understanding and results of the activity. The article focuses on the stages of the creative process of working on the project. The organization of the project requires careful preparation on the part of the teachers. It was determined that the organizers should possess the skills of pedagogical design and its components (skillful organization of the educational process, management skills and the ability to reflect). According to the results of the research, we came to the conclusion: research activity is very interesting for children of primary school age. This helps them to be successful not only in I Explore the World and other lessons, but in life in general. The development of students' research activity is a controlled process. At the same time, it is necessary to teach students to use new methods, to give students the opportunity to express themselves more often.

Key words: project, project method, project activity, creative project, pedagogical technology, cooperation, educational process, pedagogical design.

Постановка проблеми. Метою сучасної початкової освіти є розвиток особистості дитини та збереження її фізичного і психічного здоров'я. У початковій освіті спостерігається багато позитивних тенденцій. З'являються різні педагогічні підходи до навчання дітей молодшого шкільного віку, вчителі мають свободу для реалізації творчих ідей, створюються авторські школи.

Проблема пізнавальної активності особистості в навчанні є однією з найважливіших у психології, педагогіці та освітній практиці. Це пов'язано з тим, що активність є необхідною умовою формування психічних якостей особистості.

Психологи вважають, що в молодшому шкільному віці відкриваються великі незвідані можливості для пізнання навколишнього світу. Навчальна діяльність є благодатним ґрунтом для цього, джерелом цілеспрямованого мислення, розвитку важливих якостей особистості та джерелом активності дитини.

Кожен, хто вступає в цей складний і суперечливий світ, потребує певних якостей мислення. Вміння аналізувати, порівнювати, виділяти головне, вирішувати проблеми, самовдосконалюватися, давати адекватну самооцінку, почуття відповідальності, самостійності, творчості та співпраці – це те, що потрібно дітям для входження у цей світ.

Методика проектно-дослідницької діяльності викликає особливий інтерес у педагогів. Проектне навчання заохочує і підсилює навчання учнів: акцент на індивідуальність, використання різних педагогічних підходів – практичне навчання, самостійне навчання, навчання у співпраці, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне навчання, проблемне навчання, дискусії, командне навчання, підтримка навчальних цілей на всіх рівнях – когнітивному, психомоторному тощо; надання

учням знань, розуміння, застосування, аналізу, синтезу та бачення результатів своєї роботи задоволення тощо.

Метод творчих проєктів – це інноваційний педагогічний метод, який активізує активність і пізнавальну діяльність учнів початкових класів.

Мета статті – обґрунтування доцільності використання проектно-технології в рамках реалізації вимог Державного стандарту початкової освіти.

Виклад основного матеріалу. За визначенням, проєкт – це сукупність планів зі створення конкретних дій, документів, попередніх текстів, реальних об'єктів, предметів і різних теоретичних продуктів. Це завжди творча діяльність.

Проєкт (від лат. *projectus* – кинутий вперед) – це ідеальний образ архетипу, передбачуваний або можливий об'єкт (стан), в окремих випадках – план, ідея дії (Savenko, 2007, р. 7).

У навчально-творчому контексті проєкт – це реалізація мети, яка є прийнятною, зрозумілою, доцільною та цікавою для учнів. В його основі лежить дитяча самодіяльність, поетапний рух до мети і конкретна творча діяльність. Проєкт передбачає сукупність дослідницьких, проблемних і творчих методів, спрямованих на те, щоб діти самостійно досягли наміченого результату, отримали кінцевий продукт і презентували його. Метод проєктів у початковій школі розглядається як метод організації педагогічного процесу, що характеризується:

– взаємодією вчителів, учнів і батьків між собою та з навколишнім середовищем у процесі планування і поетапного виконання поступово ускладнюваних практичних завдань для досягнення поставлених цілей і отримання спільного продукту;

– забезпечити єдність і наступність різних аспектів освітнього процесу та міждисциплінарну інтеграцію знань, умінь і навичок;

– сприяти високому ступеню самостійності, ініціативності та пізнавальної мотивації учнів, набуттю дітьми досвіду дослідницької та творчої діяльності;

– слугує засобом розвитку таких якостей характеру, як творча активність, вміння мислити, аналізувати ситуації, ставити завдання, нестандартно вирішувати проблеми, приймати рішення, бути винахідливим і наполегливим;

– це також розвиток вміння організовувати та використовувати робочий простір і час, оцінювати власні здібності, усвідомлювати власні інтереси та робити усвідомлений вибір;

– інтенсивний розвиток соціальних навичок у процесі групової взаємодії (Savenko, 2007, р. 8).

Участь учнів у проєктній діяльності розвиває їхнє мислення, прогностичні навички та сприяє формуванню адекватної самооцінки. Як засіб навчання, проєктна діяльність дозволяє учням керувати як змістом проєкту, так і рівнем його складності.

Учнівська проєктна діяльність – це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність зі спільною метою, узгодженими методами та способами роботи, спрямована на досягнення результату – створення проєкту (Savenko, 2004, р. 26).

Сьогодні метод проєктів як педагогічна технологія успішно реалізується в позакласній роботі та гуртковій роботі з різних дисциплін і на всіх освітніх рівнях, а також знайшов своє відображення в наукових дослідженнях багатьох педагогів.

Метод проєктів є одним із способів організації педагогічного процесу і характеризується наступними особливостями:

– взаємодія педагогів, учнів і батьків між собою та з навколишнім середовищем у процесі планування і поступового виконання все більш складних практичних завдань для досягнення поставлених цілей і отримання продуктів спільної діяльності;

– забезпечити єдність і наступність різних аспектів освітнього процесу та міждисциплінарну інтеграцію знань, умінь і навичок;

– досягти високого рівня самостійності, ініціативності та пізнавальної мотивації учнів;

– забезпечити високий рівень самостійності, спонтанності та пізнавальної мотивації учнів,

– набуття дітьми досвіду дослідницької та творчої діяльності;

– слугує засобом розвитку таких якостей характеру, як творча активність, мислення, вміння аналізувати ситуації, розв'язувати проблеми, вміння нестандартно вирішувати завдання, рішучість, винахідливість і наполегливість;

– розвиває вміння організовувати та використовувати робочий простір і час, оцінювати власні здібності, усвідомлювати власні інтереси та робити усвідомлений вибір;

– участь учнів у проєктній діяльності розвиває їхнє мислення та навички прогнозування, а також формує достатню самооцінку. Як інструмент навчання, проєктна діяльність дозволяє керувати як змістом проєкту, так і рівнем його складності (Vasylyv, 2000, р. 178).

Проєктна діяльність – це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність учнів, що має спільну мету, узгоджені методи та способи роботи і спрямована на досягнення результату – створення проєкту.

Обов'язковою умовою проєктної діяльності є наявність ідеї розвитку, що включає рефлексію над кінцевим продуктом, над результатами, над етапами проєктування та реалізації проєкту, над розумінням і результатами діяльності.

Етапи творчого проєкту мають чітко визначені проміжні результати:

– конкретизація, усвідомлення та прийняття ідеї (результат: прийнята ідея – завдання),

– технічна розробка ідеї (результат: потенціал для практичного застосування);

– практична реалізація ідеї (результат: практичне застосування);

– експлуатаційне тестування об'єкта;

– доопрацювання та самооцінка творчих рішень ідеї (результат: аналіз рішень творчого завдання та оформлення творчого об'єкту) (Demydko, 2016, р. 37).

Як творча педагогічна технологія метод проєктів поєднує в собі низку взаємопов'язаних функціональних категорій:

– інтегрований тип: передбачає спільну діяльність учнів, вчителів і батьків, включає різноманітні напрями: педагогічний, пізнавальний, ігровий, трудовий, творчий, екологічний, лінгвістичний, прикладний, ознайомлювальний, орієнтувальний та ін;

– програмно-цільовий: його суть полягає в тому, що реалізація проєкту зумовлена важливими соціальними та особистісними цілями

і передбачає покрокову програму дій для їх досягнення;

– діяльнісний: структура проектної діяльності вписується в структуру «мотивація – проблема – мета – завдання – методи і прийоми – планування – дія – результат – рефлексія» і спрямована на реалізацію суб'єктної позиції дитини в педагогічному процесі;

– інтелектуальна: під час реалізації проекту відбувається формування та розвиток пошукової активності та інтелектуальної ініціативи учня;

– творча: основна ідея проектної діяльності – розвиток вільної, творчої особистості учня, його самореалізація через проживання «ситуації успіху» (успіх у роботі закріплює у свідомості дитини всі успішні етапи діяльності, які в майбутньому будуть використані як її досвід або «відкриття»);

– стимулююча: підвищує впевненість кожного учасника проекту та дає йому можливість усвідомити важливість, необхідність, успішність та подолання проблемних ситуацій;

– комунікативна: співпраця з друзями розширює коло спілкування та збагачує комунікативну сферу особистості дитини. Спільна творча діяльність з батьками поглиблює взаєморозуміння в сім'ї, усвідомлення важливості командної роботи та ролі співпраці і співтворчості у позитивному творенні себе і свого оточення;

– ціннісні орієнтації: через самореалізацію та самоактуалізацію учні переходять від «Я-концепції» до «Ми-концепції», усвідомлюють цінність стосунків і взаємодії з іншими людьми та можливість їх збереження і зміцнення через самовдосконалення. Через свідоме засвоєння соціальних норм учні формують власну ціннісну орієнтацію, зокрема власний стиль життя на засадах здорового способу життя;

– послідовність у плануванні та реалізації проектів;

– регулярність (проекти мають циклічний характер. При підведенні підсумків своєї роботи учні повертаються до цілей, які вони ставили на початку, щоб переконатися, що їхні знання та життєвий досвід збагатилися);

– динамічність (проекти повинні мати розумні часові межі);

– врахування вікових та особистісних особливостей учнів, їхніх інтересів, можливостей та здібностей;

– гуманність: спонтанність участі; тактовний розгляд усіх запропонованих дітьми варіантів вирішення проблеми;

– рівність для усіх членів команди. Кожен учасник має право на помилку, на висловлення власної думки, на відмову від участі в проекті або, навпаки, на згоду брати участь одночасно в різних проектах у різних ролях, на вихід з проекту в будь-який момент і на розробку власного нового проекту;

– ініціативність: значущість очікуваних від дітей результатів проекту, підтримка ініціативи та орієнтація на творчу діяльність несуть потужний позитивний заряд і створюють сприятливий мікроклімат, атмосферу зацікавленості та небайдужості до спільної справи;

– творячи себе і свій предметний простір, природу і соціальне середовище через творчу працю, учні залучаються до процесу життєтворення, отримують від нього моральне задоволення і розвивають здатність долати негативні емоції вольовим зусиллям;

– творче партнерство: створення атмосфери співпраці та залучення до проекту батьків та інших дорослих;

– самодіяльність (автономія та індивідуальність): реалізація проекту здійснюється шляхом залучення дітей до різних видів творчої та практично значущої діяльності, в тісному контакті з об'єктами соціального середовища;

– здоров'я: створення простору для творчої діяльності є потужним стимулом для заохочення здорового способу життя серед вихованців. Творчість є ефективним профілактичним засобом та альтернативою шкідливим звичкам;

– новизна та оригінальність: проектна діяльність за своєю суттю є творчою, оскільки в її результаті створюються продукти, що відрізняються новизною та оригінальністю. При цьому необхідним елементом проектування є пошук і застосування оригінальних методів для вирішення практичних завдань.

– результативність: діяльність учня спрямована на результат, отриманий шляхом розв'язання практичної або теоретичної, але обов'язково особистісно значущої та соціально зумовленої проблеми;

– завершеність і презентабельність: проект має бути доведений до логічного завершення та презентований (захищений).

Організація проекту вимагає ретельної підготовки з боку вчителів. Організатори повинні володіти навичками педагогічного проектування та його складовими (вмілою організацією освітнього процесу, управлінськими навичками та здатністю до рефлексії) (Zemlianska, 2005, p. 14).

Проектні методи можуть бути індивідуальними або колективними, але якщо вони є методами, то включають в себе сукупність педагогічних і пізнавальних прийомів, які дозволяють вирішувати конкретні проблеми в результаті самостійних дій і презентувати отримані результати (Aleksieiev, 2002, p. 86).

Висновки. Використання методу проектів є складовою технологічного навчання школярів, що здійснюється у рамках особистісно орієнтованої, розвиваючої концепції.

У початкових класах актуальність технології як навчального предмета висока у плані оволодіння основами проектної діяльності, трудовими операціями та у плані можливостей розвитку вікових особливостей особистості, що сприяє покращенню якості знань, формує повноту сприйняття дійсності.

Метод проектів є значним способом модернізації та інтенсифікації освітнього процесу,

в якому відбувається активне формування психологічних новоутворень особистості молодшого школяра.

У ході свого дослідження ми дійшли такого висновку: проектна дослідницька діяльність дуже цікава для дітей молодшого шкільного віку. Це допомагає їм бути успішними не лише на уроках «Я досліджую світ» та інших уроках, а й у житті загалом. Розвиток дослідницької діяльності учнів процес керований. Потрібно одночасно привчати учнів користуватися новими методами, давати можливість учням частіше висловлюватись.

Проект – це унікальний дидактичний засіб розвитку, виховання, навчання школярів, розвитку особистості загалом. Для нас безперечно одне: навчання прийомам роботи різних видів сприяє розвитку самостійного мислення, тоді учні на ранньому етапі навчання чітко представляють структуру міркування, вміють наводити переконливі докази, засвоювати матеріал послідовно, пов'язуючи один аргумент з іншим. Крім того, враховуючи вік молодших школярів, слід залучати до роботи різні засоби наочності та раціонально використовувати їх.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев Н.Г. Проектирование та рефлексивне мислення. *Розвиток особистості*. 2002. № 2. С. 85–103.
2. Василів В.В. Проектно-дослідницька технологія: розвиток мотивації. *Народна освіта*. 2000. № 9. С. 177–180.
3. Демидко Т.М. Проектно-дослідницька діяльність щодо курсу «Природознавство». *Початкова школа*. 2016. № 1. С. 36–40.
4. Землянська О.М. Навчальні проекти молодших школярів. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 14–18.
5. Савенко А.І. Дослідницьке навчання та проектування у сучасній освіті. *Дослідницька робота школярів*. 2004. № 1. С. 22–32.
6. Савенко А.І. Проект, проектування та «проектне навчання» у сучасній освіті. *Шкільний психолог*. 2007. № 23. С. 6–10.

REFERENCES:

1. Aleksieiev N.H. (2002) Proektuvannia ta refleksyvne myslennia. [Design and reflective thinking] *Personality development* № 2. pp. 85–103.
2. Vasyliv V.V. (2000) Proektno-doslidnytska tekhnolohiia: rozvytok motyvatsii. [Project-research technology: development of motivation] *Public education*. № 9. pp. 177–180.
3. Demydko T.M. (2016) Proektno-doslidnytska diialnist shchodo kursu «Pryrodoznavstvo». [Project-research activity regarding the "Natural Science" course.] *Elementary School*. № 1. pp. 36–40.
4. Zemlianska O.M. (2005) Navchalni proekty molodshykh shkoliariv. [Educational projects of junior high school students] *Elementary School*. № 9. pp. 14–18.
5. Savenko A.I. (2004) Doslidnytske navchannia ta proektuvannia u suchasni osviti. [Research-based learning and design in modern education] *Research work of schoolchildren*. № 1. pp. 22–32.
6. Savenko A.I. (2007) Proekt, proektuvannia ta «proektne navchannia» u suchasni osviti. [Project, designing and "project-based learning" in modern education.] *School psychologist*. № 23. pp. 6–10.